

Kakvo je stanje državnog proračuna nakon čak tri rebalansa?

dr. sc. Katarina Ott

Zbog neodgovornog fiskalnog ponašanja prethodnih vlada u prosperitetnim godinama i ove vlade u planiranju i rebalansima proračuna za 2009. od 2,4 mlrd kuna deficita državnog proračuna planiranih krajem 2008. došli smo do planiranog deficita od 9,3 mlrd kuna u kolovozu 2009.

O rebalansima se u zadnje doba toliko govori da je to postala opće prihvaćena riječ. Čak i oni koji se s tim pojmom nisu ranije susretali sad već vjerojatno znaju da je rebalans proračuna izmjena proračunskih iznosa odnosno njihovo smanjenje i/ili povećanje u odnosu na plan proračuna donesen na početku kalendarske godine. Do rebalansa dolazi kad se tijekom proračunske godine ustanovi da su proračunski prihodi nerealno procijenjeni ili se tijekom godine pojave nepredviđeni rashodi. Rebalans mogu izazvati nepredviđene okolnosti u domaćem ili svjetskom gospodarstvu, kao što je primjerice sadašnja svjetska recesija, ali rebalans može biti i posljedica (a u nas je uglavnom o tome riječ) nesposobnosti vlade da realno planira prihode i rashode.

Kako, dakle, konkretno izgleda ta izmjena proračunskih iznosa i kakve su joj posljedice? Pogledajmo tabelu i grafikon koji pojednostavnjeno prikazuju kako je krajem 2008. planiran proračun za 2009. te čak tri rebalansa koji su uslijedili – prvi u travnju, a drugi i treći u srpnju 2009.

Naime, iako je već početkom jeseni 2008. bilo jasno da je zavlada svjetska recesija od koje ni Hrvatska ne može biti pošteđena, Vlada je krajem 2008. isuviše optimistično planirala proračun za 2009. Vlada je tada već znala da imamo neodrživo veliku javnu potrošnju i da nam u 2009. dopijeva gotovo 11 mlrd kuna javnog duga (što prikazuje puna linija u grafikonu, desna skala). Vlada je morala znati da je daljnje zaduživanje neodgovorno prema budućim - sve malobrojnijim - naraštajima koji će te dugove morati otplaćivati, te da će pretjerano zaduživanje države kočiti razvoj privatnog sektora kako zbog otežanog financiranja tako i zbog neminovnog povećanja poreznog opterećenja. Međutim, pod pritiskom raznih interesnih skupina proračun za 2009. planiran je kao u najboljim danima gospodarskog rasta, tj. porast prihoda sa 116,1 na 124,6 mlrd kuna i porast rashoda sa 118,4 na 127 mlrd kuna uz deficit od 2,4 mlrd kuna. Takav plan proračuna se ubrzo pokazao neodrživim. Stoga je u rebalansima koji su uslijedili, čak u uvođenje novih poreza i povišenje stope PDV-a Vlada morala planirati značajna smanjenja prihoda (od 124,6 mlrd kuna planiranih u prosincu na 112,2 mlrd kuna planiranih u srpnju), jer prihodi se jednostavno zbog recesije ne ostvaruju. Nažalost, Vlada nije imala snage značajnije smanjiti i rashode (sa 127 mlrd kuna planiranih u prosincu smanjila ih je

na 121 mlrd kuna planiranih u srpnju), već se odlučila za značajno povećanje zaduživanja (vidi isprekidanu liniju u grafikonu, desna skala). Posljedica takvog neodgovornog fiskalnog ponašanja – kako prethodnih vlada u razdoblju 5% godišnjeg rasta BDP-a 2002-07, tako i ove vlade pri planiranju i rebalansima proračuna za 2009. - je da smo od 2,4 mlrd kuna deficita državnog proračuna planiranih krajem 2008. došli do planiranog deficita od 9,3 mlrd kuna u kolovozu 2009. (okomiti razmak između pune i isprekidane linije, desna skala).

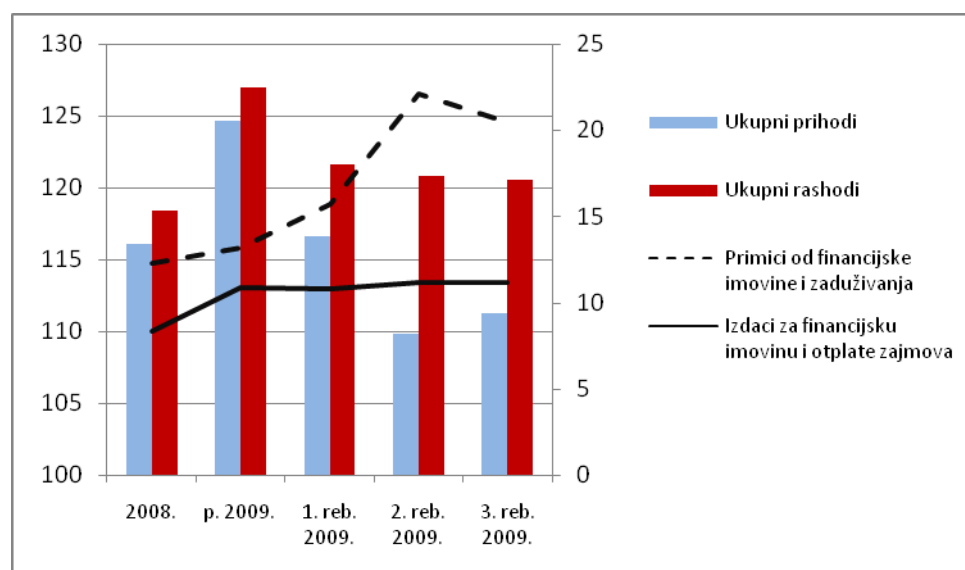
Vrijeme će pokazati koliko su čak tri rebalansa u sedam mjeseci bila realna, te koliko će još rebalansa do kraja godine biti i hoće li biti još i dodatnih zaduživanja. I ne zaboravimo: rast isprekidane linije (zaduživanja) u ovoj godini itekako će se odraziti na rast pune linije (otplate dugova i naravno kamata koje te dugove itekako povećavaju) u idućim godinama.

Tabela: Ukupni prihodi, rashodi i financiranje državnog proračuna (u mil. kuna)

	Izvršenje 2008.	Plan 2009.	Rebalansi 2009.		
			I	II	III
Račun prihoda i rashoda					
Ukupni prihodi	116.059	124.637	116.603	109.824	111.211
Ukupni rashodi	118.352	126.991	121.578	120.798	120.537
Višak/manjak	-2.291	-2.355	-4.975	-10.975	-9.327
Račun financiranja					
Primici od financijske imovine i zaduživanja	12.308	13.183	15.763	22.129	20.471
Izdaci za financijsku imovinu i otplate zajmova	8.360	10.828	10.788	11.155	11.144
Promjena u stanju depozita	1.441	0	0	0	0
Neto financiranje	2.508	2.355	4.975	10.975	9.327

Izvor: Ministarstvo financija, 2009. Rebalans proračuna: [<http://www.mfin.hr/hr/rebalans-proracuna-2009>]

Grafikon: Ukupni prihodi i rashodi (lijeva skala) i financiranje državnog proračuna (desna skala), u mlrd. kuna

Izvor: Ministarstvo financija, 2009. Rebalans proračuna: [<http://www.mfin.hr/hr/rebalans-proracuna-2009>]